

דברי פתיחה

יתברך הבורא וישתבח היוצר אשר זכינו להקדיש שנה שלמה להעמיק ולעיין בעניני היום הקדוש, ואשר זכינו כעת להגיש בפני שוחרי תורה ותושיה חלק מפרי עמלנו. יקח הלומד מלא חפניו גדושות של חידושים וביאורים במסכת יומא מראשי וחברי הכולל ע"ש וקסנר וע"ש ברן, ובפרט בתחומי עבודת היום, מהפרשת הכהן הגדול ז' ימים קודם ליוה"כ עד שילוח השעיר לעזאזל.

תיאור עבודת היום הקדוש במקרא אינו מתחיל בעניני וידויים וקרבתנות, אלא באיסור ביאה ריקנית השייך לכל השנה כולה: "ויאמר ה' אל משה, דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות, כי בענן אראה על הכפרת. בזאת יבא אהרן אל קדש וגו'" (ויקרא טז:ב-ג). והנה מרן הגרי"ד זצ"ל (חידושי הגר"מ והגרי"ד ה' עבודת יום הכיפורים ה:כה ד"ה אמנם) יסד לנו דחלוק היתר כניסה לפני ולפנים ביוה"כ מהיתר כניסה לתוך ההיכל, שהאיסור לבא לקה"ק לא הותר ע"י ביאה לשם צורך גרידא, אלא דוקא ע"י ביאה לשם עבודה וכחלק מן העבודה. וא' מראיותיו היא מסקנת הירושלמי (יומא ד:ג) דאם נשפך דם הפר אחר שנכנס הכה"ג להקטיר הקטורת, ולכן נסתפקו שמא נשפך קודם שהקטיר – דא"כ נפסלה הקטורת – שאסור להכנס עוד פעם ולהקטיר משום ספק, אלא יבטלו שאר עבודות אותו היום. ואם ביאה לשם צורך הותרה אז ה"ל להתיר ביאה משום ספק כדי לקיים שאר עבודת היום, ולכן צ"ל שלא הותרה אלא כחלק ודאי של עבודת היום.

אמנם אף שדברי הרב מוכחים ומוכרחים, לכאורה הם עדיין טעונים הסבר, כי למה לא יתיר צורך גמור ליכנס לפני ולפנים? דמהכ"ת מתיר שאינו מתיר? ולמה מרחיקים לכת עד כדי כך שנבטל שאר עבודת היום, שמתרחשת רק פעם אחת בשנה ואשר כפרת כל העם תלויה בה?

והנה בשנים האחרונות העריכו והדפיסו כמה מאמרים ממו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין זצ"ל בעניני קדושה בספר "קדושת אביב". ויעויי"ש במאמרו בענין קדושת קודש הקדשים שחידש שגם יסוד האיסור לבא לפני ולפנים חלוק מהאיסור לבא להיכל, שביאה לפני ולפנים אינו אסור מצד עצמו כמעשה עבירה רגילה, אלא שעצם כניסת בשר ודם למקום השכינה שלא כדת פוגעת בקדושת המקום, וממילא דנאסרת. ומו"ר הוסיף בזה שמי שבא לפני ולפנים שלא כדין מחוייב מיתה בידי שמים (כדכתיב "ולא ימות") כתוצאה דממילא ולא בתור עונש מסוים. וז"ל: "כניסת ילוד אישה וקרן חומר אל קודש הקודשים מביאה עליו מיתה, כי לא יראני האדם וחי, וזאת לא כעונש אלא כמעין תוצאה טבעית". ומפני זה למשל כניסה לפני ולפנים אינה מופיעה ברשימת כל מחוייבי מיתה בידי שמים שבברייתא בסנהדרין (פג.), ועיי"ש שאר ראיותיו.

ואכן עפ"ז קל להבין למה ביאה לשם צורך גרידא נאסרת, כי זאת עדיין פוגעת בקדושת קה"ק, אבל מעתה יש לשאול איך יכול הכה"ג לבא בכלל לפני ולפנים, ואפילו ביום הקדוש? הלא עצם נוכחות בן אדם בקה"ק אמור לפגום ולחלל קדושתו הנוראה, ואיך זו הותרה אפילו לשם עבודה?

ואיברא די"ל אה"נ, וזה מאהבת ה' ורחמיו הנפלאים, שאיפשר לנו פעם אחת בשנה לבא ממש לפניו אף שלא זכינו לזה, וכדברי ר' עקיבא המפורסמים, "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים!" (יומא פה:) אבל באמת נראה שמעבר לזה, י"ל שהכה"ג בשעת עבודה לפני ולפנים ביום הקדוש כבר אינו רק אוסף של בשר ודם, גידים ועצמות, אלא שהוא נתמלא עד עומק אישיותו בהזדהות-עצמית כעבד ה' עד כדי כך שמגיע למעלת מלאכי השרת. הלא הדגם להישג רוחני זה הוא משה רבינו כמובן, ואמנם הותר לו ליכנס לפני ולפנים בכל עת, וכמו שביאר הקב"ה בפירוש, "לא כן עבדי משה, ככל בתי נאמן הוא". [ואיתא בספרי שם, "חוץ ממלאכי השרת. ר' יוסי אומר אף ממלאכי השרת".] וכמו כן ידוע שיטת הגרי"ד שהכה"ג ביום הקדוש צריך לשרת תחת אהרן הכהן ולהתקדש בקדושתו, אשר בו העיד מלאכי הנביא, "כי מלאך ה' צבאות הוא". ושו"מ מפורש כן בויקרא רבה (כא:יב): "אמר ר' אבהו: וכהן גדול לא אדם היה? כלומר בתמיה, איך

אפשר לקיים 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד' אם הכה"ג עצמו אדם הוא?]
אלא כההיא דאמר רבי, פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היו
פניו בוערות כלפידים, הדא הוא דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה
יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא".

קדושת הגברא של הכה"ג, קיום הצום, ואולי עצם החווייה שזיכה לו
רחמנא לעמוד ממש כלפי השכינה, כולם משלבים להעלותו למעלת
המלאכים, ולכן מאפשרים לו ליכנס לפני ולפנים בלי לפגוע ובלי ליפגע.
וראיה לדבר מהא דמבואר בגמ' (יומא ט.) שיותר משלש מאות כהנים
גדולים בבית שני לא הוציאו שנתן לאחר יוה"כ. ומסתמא מתו במיתה בידי
שמים, אבל קשה כי אף שהיו רשעים, לפחות רוב רובם אמנם ביצעו
עבודת היום כדת וכדין ע"פ הוראת הסנהדרין, ולא עברו על ביאה ריקנית,
וא"כ למה מתו? אלא הביאור הוא שאלו הכהנים הגדולים שבבית שני
נכשלו לגמרי מלהשיג מעלת המלאכים, ואכן פגעו בקדושת הקה"ק ע"י
עצם כניסתם, וממילא הדר איסור ביאה ריקנית למקומו.

ועוד נראה שכל זה קשור לשני יסודות בטבעו של היום ששמעתיה
הרבה פעמים ממו"ר הרב מיכאל רוזנצווייג שליט"א. א' מו"ר רגיל לומר
ששני השערים מציגים את הבחירה הקיצונית שבמהותו של היום הקדוש:
או ליכנס לפני ולפנים עד הסוף ממש או לצאת לגמרי מלפני ה' לאבדון
מוחלט. וא"כ ברור שהעובדה שהכה"ג גם צריך להשיג וגם יכול להשיג
מעלת המלאכים בשעת כניסתו לקה"ק מדגימה את בחירה זו באופן נפלא.

וב' שהכה"ג אינו מנותק משאר הציבור, אלא שהוא פועל כנציגם של
אחיו בני ישראל [וזה קשור לתפקיד הסנהדרין במינויו, ועיין בחדושי מרן
רי"ז הלוי ה' סנהדרין ה:א]. קדושת הכה"ג מושתת א"כ על קדושת העם,
ומעלתו תלויה במעלתם. ועיין בכלי יקר (ויקרא טז:ב) דנקט הכי, וז"ל:
"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך מתוך בני ישראל' (שמות כח:א) –
הורה שלא זכה לקריבה זו כי אם מתוך בני ישראל, וכשישראל אינן זוכין
גם הכהן התלוי בהם אינו זוכה לראות פני השכינה, כי אם ביום כיפור
שכל ישראל נמשלו ביום ההוא למלאכי השרת, כו".

והנה כל הנ"ל נוגע אף לבני הישיבה שלנו בכלל ולחברי הכולל בפרט. זכינו בעזה"י לשקד על דלתות בית המדרש יום יום, יושבים לפני ה' עסוק בתורתו. ואמנם אפשר לומר שזו זכות דאתי לידי חובה, כלומר חובה קדושה. שכן עצם הזדמנות זו מחייבת אותנו להזדרז את עצמינו לעיין ולפלפל עד סוף כוחנו, לשאוב ממסורת רבותינו כפי יכולתנו, ולהרביץ את פרי עמלנו לאורך ורחב קהילתנו הקדושה. ועוד שזו חובה מיוחדת ומכופלת לבני ישיבתנו, ישיבת רבנו יצחק אלחנן. איברא דמימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, אבל אין ספק שנקבע לישיבתנו מקום מיוחד בעולם הישיבות. הן מפאת כמות ואיכות גדולי התורה שלנו בעומקה של הלכה בין כותליה מן קדמת דנא ועד זמנינו, הן מפאת הערכתה לענייני חכמה וישוּבו של עולם, הן מפאת האחריות המיוחדת שהיא נושאת להנהגת קהילתנו. ויה"ר שהשי"ת יזכנו לזון עוד מסמא דחייא, ושתמשיך הישיבה הלוך וגדול כמצודה של תורה ויראת שמים.

וא"כ כמה גדול תודתינו ותודת קהילתנו להאי אשה חשובה מרת סוזן וקסנר שתחי', אשר נדבה רוחה יחד עם אמה מרת בילא ע"ה לייסד את הכולל העליון. וזה מאפשר לבחירי תלמידי הישיבה, רבנים צעירים, להקדיש את כוחם ללמוד תורה לשמה בשימוש חכמים, בדקדוק חברים, ובפלפול תלמידים. והנה החזון שלה כבר השפיע רבות על קהילתנו, ואנו תפילה שהמקום ישמרנה ויברכה בכל אשר תלך.

וכן נודה מעומקא דליבא להנהלת הישיבה, החכמים העושים את כל מלאכת הקדש, ה"ה נשיא הישיבה הרב ארי ברמן שליט"א, מנהל הישיבה הרב מנחם פעננער שליט"א, וסגניו הרב יוסף קלינסקי שליט"א והרב חיים בראנשטיין שליט"א. עמלותם ללא לאות להחזיק את הישיבה מסולא מפז, ויה"ר שירוצו ולא ייגעו בכל פעולתם. תודה מיוחדת לאיש האשכולות הרב מיכאל זילברמן שליט"א שהשקיע שעות רבות לעזור לנו בכל תחומי הכנת הספר לדפוס מתחילה ועד סוף. וכמובן, אפריון נמטייה גם לידידי העורכים, הבקיאים והחריפים, הרב משה אברהמס נ"י והרב יצחק צולטאן נ"י על כל עבודתם בעריכת הקובץ.

אין ידינו משגת להודות למו"ר ראשי הכולל שליט"א, מוה"ר מיכאל רוזנצווייג שליט"א ומוה"ר מרדכי וויליג שליט"א, שזכינו להסתופף בצילם

ולשתות בצמא את דבריהם. ואין לנו להעיז ולנסות לתאר גדלותם, ורק נודה להשי"ת על אשר זכינו לקיים ציוויו של ר' יוחנן ע"פ הפסוק הנ"ל במלאכי, "אם דומה הרב למלאך ה' – יבקשו תורה מפיו", וכן נבקש ממנו ית' שנצליח לקיים דרשת ר' אלעזר (יומא כח:) בפירוש שמו של אליעזר עבד אברהם, "הוא דמשק אליעזר – שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים".

אבל קודם כל ומעבר לכל, שבח והודאה לאבינו שבשמים ששם חלקנו בין יושבי בית המדרש. ויה"ר שנזכה אנו ובנינו ובני בנינו להרים דגל התורה, ותחזינה עינינו בבנין בית תפארתנו וביציאת הכהן גדול מבית קדשי הקדשים בב"א.

נח גאלדשטיין